

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Baconi Baronis de Verulamio, Vice-Comitis S.
Albani, Summi Angliæ Cancellarii, Opera omnia, Quæ
extant: Philosophica, Moralia, Politica, Historica ...**

Bacon, Francis

Francofvrti ad Moenvm, 1665

XXXIX. De Vsura sive Fœnore.

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10497643-5

promovere. Nemo enim ita subito evehitur, ac occasione errorum alterius; Utriquit Adagium: *Serpens, nisi serpentem comederit, non fit draco.*

Virtutes aperte & conspicua laudes pariunt; At in sunt virtutes quaedam occultae & latentes, quae pariunt *Fortunam*. Nimirum, facultates nonnullae se expediendi, quae nomen non habent, *Hispanum* vocabulum, (*Defembolura*) eas quaedam ex parte innuit: Scilicet, cum non inveniuntur in natura alicujus obices aut impedimenta: sed rotae animi ad motum rotarum *Fortunae* verfatiles sunt. Ita enim *Livius* (postquam *Catonem* *Majorem* his verbis descripsisset: *In illo viro tantum robur corporis & animi fuit, ut quocumque loco natus esset, fortunam sibi facturum videretur*;) illud diferte notat, quod ei fuisset *ingenium verfatile*. Quare si quis limis & adductis oculis aspiciat, videbit *Fortunam*: caeca enim licet sit, haud tamen profus *invisibilis*. Etenim via *Fortunae* similis est *Galaxia* in aethere: quae concursus est, sive coacervatio complurium stellarum minutarum, seorsum *invisibilium*, sed conjunctim *luminosorum*. Eodem modo, complures virtutes sunt, exiguae, & vix in notam incurrentes: sive potius facultates & consuetudines appositae: quae *fortunas* reddunt. *Itali* ex ipsis nonnullas notant: quales quis minime putaret. Cum hominem innuunt, cui prosperam *Fortunam* spondent, inter ceteras ejus qualitates adjicent, quod habeat *Pocodi Marto*. Neque sane inveniuntur aliae duae Qualitates magis ad hanc propitiae, quam si quis habeat modicum ex *stulto*, & non nimium ex *honesto*. Itaque, quibus Patria, aut Principes sui, nimio plus chari extiterunt; iidem nunquam *fortunati* fuerunt: neque profecto esse possunt. Quando enim cogitationes suas extra se ipsum quis collocaverit, viam suam bene inire nequit.

Fortuna praepropera, magna molientes, & non nihil turbulentos, reddit; at *Fortuna* exercita ea est, quae efficit prudetes & cordatos. *Fortuna* proculdubio, saltem propter filias suas honorem meretur; *Confidentiam* scilicet, & *Exsultationem*: Etenim has duas parit *Fortuna* prospera; alteram intra nos ipsos; alteram in aliis erga nos: Eaque vicissim pariunt animos & auctoritatem. Viri cuncti prudentes, quo invidiam suarum virtutum amoliantur, omnia *Providentia* & *Fortunae* imputare solent: Ita enim decentius & liberius eas sibi assumere possint: Quinetiam Majestatem homini quaedam addit, si videretur *Numini* curae esse. Sic *Caesar*, dum animaret gubernatorem navis in tempestate, dixit: *Caesarem portas, & fortunam ejus*. Sic *Sylla* nomen *Felicitis* elegit, non *Magni*. Atque illud observationem non praeteriit: eos, qui ex professo, sapientiae & artibus propriis nimium tribuerunt, in fine *infortunos* evasisse.

Narratur de *Timotheo Atheniensi*, postquam in reddentis rationibus Praefecturae suae, hanc *Claufulata*, ad ravim usque, inferuisset: *Atque in hoc nulla erant fortuna partes*: deinceps illi nihil cessasse prospere. Sunt certe, quorum *fortuna* similis Carminibus *Homeri*, quae majore cum facilitate fluunt quam aliorum *Poetarum* Versus: Id quod *Plutarchus* de *Fortuna Timoleontis* ad *Fortunas Agesilai*, aut *Epaminonda*, comparata, praedicat. Hoc vero ut fiat, sine dubio, in nobis ipsis, maxime situm est.

XXXIX.

DE VSVRA SIVE FOENORE.

Plurimi Invectivas quasdam ingeniosas, in *Faeneratores*, comenti sunt. Dicunt: Miserum esse, Diaborum in *Dei* partem involasse, *Decimas* scilicet. *Faeneratorem* maximum esse *Sabbathi violatorem*; Aratrum siquidem suum non cessare *Sabbathis*. *Faeneratorem Fucum* esse, de quo *Virgilius*.

Ignavum Fucos pecus a praesepibus arcent.

Faeneratorem, Legem primitivam, post Lapsum hominis latam, pessundare; quae fuit, *In sudore vultus tui comedes panem tuum*: minime vero *In sudore vultus alieni*. *Faeneratores* pileis luteis indui oportere quia *Judaizant*. Rem esse contra naturam, ut pecunia generaret pecuniam: & hujusmodi alia. Ego vero hoc dico tantum *Faenus* esse, inter concessa, propter duritiam cordis. Cum enim necesse sit hominibus, ut pecunias mutuò dent, & accipiant; sintque tam duro corde, ut eas gratis commodare nolint; reliquum est ut permittantur *Usura*. Alij nonnulli in medium adduxerunt callidas quasdam & suspectas propositiones, de *Argentariis*, & *Excambiis publicis*, detestatione fortunarum hominum singulorum, & aliis hujusmodi artificibus. Verum pauci de *Faenore* disseruerunt solide & utiliter. Optimum fuerit, proponere nobis ante oculos *Faenoris commoda*, & *incommoda*; ut Bonum vel ponderetur, vel separetur; Quinetiam cavere inprimis, ne dum *Faenore* feramur in melius, intercipiatur, & incidamus in pejus.

Incommoda Faenoris haec sunt: Primum, quod Mercatorum numerum minuit: Nam si ignava haec pecunia in *faenus* erogatio è medio tolleretur, *nummi* non delitescerent praefocordia; sed, magna ex parte, in mercaturam impenderentur: Quae instar *Vena Porta*, cuius *Regno* est, ad opes introducendas. Secundum, quod Mercatores inopes reddit; Sicut enim *Colonus* terram colere ita fructuose nequit, si *Reditum* solvat nimis gravem; ita Mercator tam commode & lucrose mercaturam suam exercere vix potest, si *pecunias faenore* sumptis negotietur. Tertium *Incommodum* duorum priorum *Appendix* quaedam est, *Portiorum* & *Vectigalium* publicorum immunitio, quae fluunt & refluunt, pro modo commercij. Quartum, quod *Thesaurum*, & *Pecunias* *Regni* sive *Reipublicae*, in paucorum manus reducit: Cum enim *Faeneratoris* lacrum certum sit, ceterorum incertum, eveniet in fine ludi, prout fit saepe in alea, ut maxima pars pecuniae Promocedat. Illud autem pro inconcusso tenendum, florere *Reipublicam* inprimis, cum *pecunias* dispergantur, non coaterventur. Quintum quod terrae & praediorum pretium deprimit: Etenim *pecunia* infumuntur, vel in mercaturam, vel in praediorum coemptiones; *Faenus* autem utrique obviare videtur. Sextum, quod omnes labores, molimina, & inventa nova quaecumque, enervat & hebetat: in quibus *pecunia* minime sibi deesset, nisi a torpedine ista impediretur. Postremum, quod tineae est & teredo facultatum quam plurimorum hominum; id quod, tractu temporis, egestatem publicam parit.

E contrario, *Commoda Faenoris* haec sunt: Primo, quod utcumque *Usura* in aliquibus mercaturarum noceant, in aliis nihilominus profunt: *Certissimum*

enim

enim est, maximam mercaturæ partem à junioribus Mercatoribus exerceri, *fœnore* sumptus *pecunius*; Unde si *Fœnerator* pecunias suas, vel exigat, vel non emittat, secutura necessario est magna mercaturæ clades. Secundum est, quod nisi prompta hæc à *Fœneratoribus pecuniarum* mutuatio hominum necessitatibus subveniret, in extremas angustias cito redigerentur: quandoquidem cogerentur res suas (sive bona mobilia fuerint, sive prædia) nimis vili pretio vendere: Itaque, ubi *Fœnus* rodit tantum, distractiones præpropere penitus absorberent. Nam quantum ad *Oppignorationes*, aut ea, quæ à *Iureconsultis* appellantur *Mortua vadia*, huic certe malo remedium vix exhibebunt: Siquidem aut ea profus non accipient homines sine *Fœnore*; aut si accipiant, solutione ad diem minime præstita, summo jure agent. Memini *Pecuniosum* quendam, virum durum, rure agentem, qui solebat dicere: *In malam crucem abeat ista fœneratio; Impedimento est quominus Pignorum & Obligationum penas exigere possimus.* Tertium & ultimum hoc est: Nugas meras dico, si quis existimet, Mutuationem pecuniarum facilem, non admissio *Fœnore*, fieri posse: Neque rursus quis animo comprehenderit, innumera quæ sequentur mala, si Contractus illi mutui dati & accepti convellantur. Itaque de abolendis profus *Usuris* sermones facere ineptum foret. Respub. omnes, pro diversa tamen ad *Sortem* ratione, eas tolerant, adeo ut opinio illa in *Utopiam* protinus releganda.

Dicamus jam de *Reformatione & Norma usurarum*. Quibus nimirum modis, *Incommoda* earum optime evitentur, *Commoda* retineantur. Patet jam, conferendo inter se *Commoda & Incommoda Usurarum*, quod modo fecimus, duo esse, quæ reconciliare oportet. Prius, ut retundantur dentes *Fœnoris*, ne nimium mordeat: Secundum, ut viris pecuniosis aperiatur via, qua ad pecunias Mercatoribus præstandum invitentur, ne *Commercium* intercidat aut languescat. Hoc autem fieri non potest, nisi in *Fœnore* duas Proportiones introducas; *Minorem & Majorem*. Si enim *Fœnus* ad unicam tantum Proportionem, camque minorem, redigas, mutuo accipientem aliquantulum lavabis; sed *Mercator pecunias* non facile reperiet. Atque insuper notandum est, Mercaturam, cum sit omnium maxime lucrosa, *Fœnus* ad proportionem bene magnam ferre posse; alios Contractus minime.

Ut his duabus intentionibus satisfiat, hac via insistere licet. Duæ sunt *Fœnoris* Proportiones: Prior omnibus permittatur; Posterior cum licentia, aliquibus tantum hominibus, & in aliquibus Reipublicæ locis, ubi mercatura fervet, concedatur. Primò igitur, (si nos audias) reducatur *Fœnus* ad partem vicefimumam *Sortis* pro Mutuatione in annum: Ea proportio Edicto promulgetur, ut libera sit omnibus. Pro ea accipienda, *Princeps* sive Respublica, multæ omni renunciet. Hoc ab obstructione aliqua generali, aut difficultate majore, Mutuationem conservabit. Hoc innumeris Mutuatoribus, ruri & alibi degentibus, solamini erit. Hoc magna ex parte prædiorum pretia adaugebit. Quandoquidem annuus valor prædiorum, hic apud nos in *Anglia* excedit illam *Fœnoris*, ad hanc Proportionem redacti,

quantum annuus valor sex librarum, excedit illum quinque tantum. Hoc denique, industrias hominum, ad utilia & lucrosa inventa acuet & excubabit; eo quod plurimi hujusmodi inventis potius se dedit, quam lucro tam exili, quale diximus, ex *Usuris*, acquiescere; præsertim cum lucro jam pridem majori ex iisdem affuevissent. Secundò, certis quibusdam hominibus, commodandi Mercatoribus notis, & non aliis quibuscunque hominibus, Licentia concedatur: Hoc autem fiat, additis Cautionibus quæ sequuntur. Sit Proportio (etiam hæc de qua loquimur) illa paulo remissior, quam antea solvere solebant: Hoc pacto, universi, tam Mercatores, quam alii, reformatione hac recreabuntur. *Princeps* autem, sive Respub. exiguam aliquam Summam percipiat, pro *Licentia* singulis; reliquum lucri, *Fœneratori* cedat. Si enim lucrum *Fœneratoris* leviter tantum minuat, eam nullo modo à *fœnore* exercendo deterrebit: Exempli gratia; Si quis antea decem aut novem libras, pro *Sorte* centum librarum, quotannis accipere solebat: is etiam octo potius libris contentus erit, quam *Fœnratorem* exuet, aut certa cum incertis commutabit. Sint isti, quibus *Licentia* scilicet conceditur, numero minime definiti; Sed tamen ad Urbes aliquas, & Oppida quæ mercatura florent, restringantur: Ita enim, prætextu *Licentiarum*, opportunitatem non habebunt *Pecunias* aliorum pro suis commodandi; nec novem aut octo librarum Proportio, Licentia munita, generalem illam quinque librarum absorbebit: Nemo siquidem pecunias suas procul à se mittere, aut in manus ignotas concredere, præoptabit.

XL.

DE JUVENTUTE ET SENECTUTE.

Juvenis annis, poterit esse senex *horis*, si temporis *Iacturam* non receit. Sed hoc raro contingit. Generaliter, *Juventus* similis est primis cogitationibus, quæ secundis sapientia cedunt. Etenim inest cogitationibus *Juventus* quædam non minus quam ætatis. Attamen inventio *Juvenum* vivacior est quam *Senum*: Atque imaginationes in mentes eorum illabuntur melius, & veluti divinus. Ingenia præfervida, & quæ cupiditatibus violentis ac perturbationibus huc illuc impelluntur, non matura fiunt ad res gerendas, donec *Meridies* ætatis sui attigerint. Ut videre est in *Julio Cesare*, & *Septimio Severo*. De quorū posteriore dictum est: *Juventutem egre erroribus, imo furoribus plenam*: Qui tamen, in serie *Imperatorum* universa, fuit propemodum celeberrimus. Sed ingenia sedata & composita, etiam in *Juventute* florere possunt. Cujus rei exempla cernuntur, in *Augusto Cesare*, *Cosmo Duce Florentia*, *Gastone de Foix*, & aliis nonnullis. Ex altera parte calor & vivacitas, si in *Senectute* inveniantur, temperamentum optimum constituunt ad negotia, *Juvenes* ad inventendum magis idonei sunt, quam ad judicandum: & executione potius quam consiliis validi: & ad negotia nova melius adhibentur, quam ad consuetæ. Etenim experientia *Senum*, in iis quæ sub experientia eorum cadunt, eos dirigit: sed in rebus novis eos seducit. *Errores Juvenum* negotia sæpenuero pessundant: verum errores *Senum* non ultra fere procedunt, nisi ut plus fieri potuisset, aut citius, *Juvenis*, in rebus geren-